

**עדכון נתונים בנושא:
יזמות עסקית של נשים בישראל**

מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה

כתיבה: ליאור בן דוד, עובד מחקר ומידע
אישור: הודיה קין, ראש צוות
עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ח' באדר א' תשס"ה
17 בפברואר 2005

מסמך זה הוכן לקראת דיון בוועדה לקידום מעמד האשה בנושא "יזמות עסקית לנשים – עידוד נשים לפתוח עסקים קטנים". המסמך מציג נתונים עדכניים על יזמות עסקית של נשים בישראל.¹

1. מועסקים, עצמאים ומעבידים בקרב נשים וגברים בישראל

מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולים הממצאים האלה:²

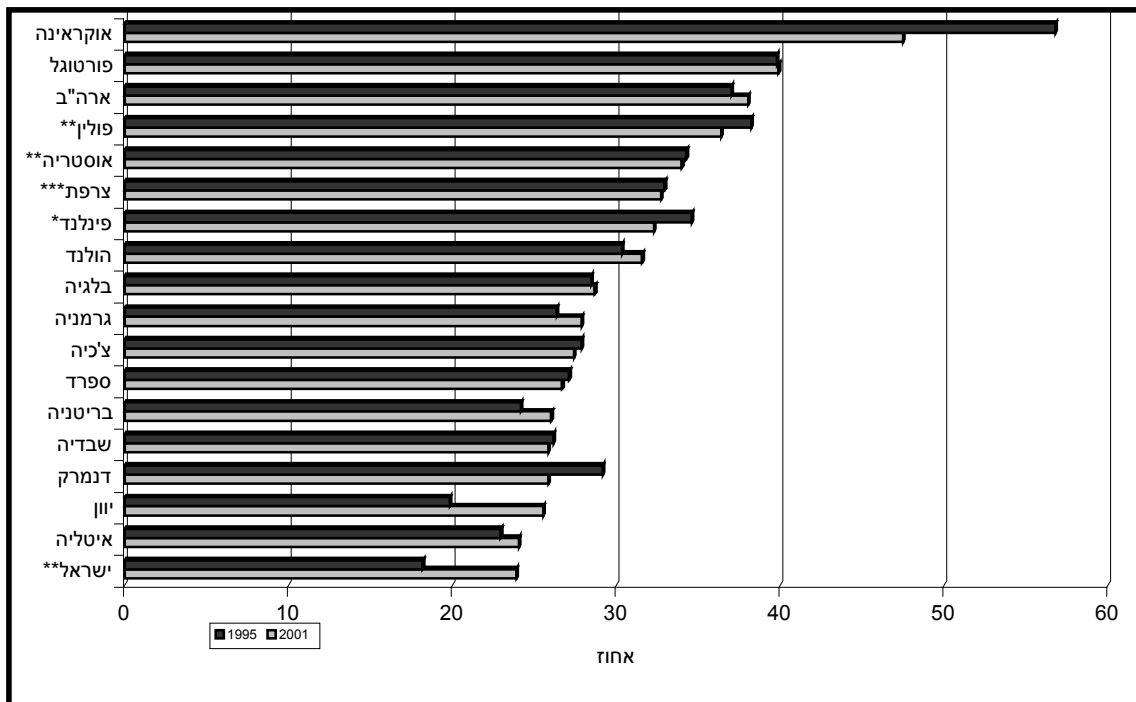
- מספר המועסקים בישראל ב-2003 היה 2,330,200 – 54% גברים ו-46% נשים.
- מספר העצמאים בישראל ב-2003 היה 160,784 – 69% גברים ו-31% נשים.
- מספר המעבידים בישראל ב-2003 היה 104,859 – 84% גברים ו-16% נשים.
- מספר הגברים המועסקים בישראל ב-2003 היה 1,257,600, ובהם 8.8% עצמאים ו-7.1% מעבידים.
 - אפשר להצביע על גידול מסוים בשיעור הגברים העצמאים בסך הגברים המועסקים לעומת השנתיים שלפני כן: מ-8.2% ב-2001 ל-8.4% ב-2002 ול-8.8% ב-2003.
 - לעומת זאת, שיעור הגברים המעבידים בסך הגברים המועסקים היה יציב באותן שנים: 7.1% ב-2001, 7.0% ב-2002 ו-7.1% ב-2003.
- מספר הנשים המועסקות בישראל ב-2003 היה 1,072,600, ובהן 4.6% עצמאיות ו-1.6% מעבידות.
 - אפשר להצביע על גידול מסוים בשיעור הנשים העצמאיות בסך הנשים המועסקות לעומת השנתיים שלפני כן: מ-4.2% ב-2001 ל-4.4% ב-2002 ול-4.6% ב-2003.
 - בשנים אלו חל גידול קטן גם בשיעור הנשים המעבידות בסך הנשים המועסקות: מ-1.3% ב-2001 ל-1.4% ב-2002 ול-1.6% ב-2003.

¹ מסמך זה משלים ומעדכן מסמך קודם: מרכז מחקר ומידע, נתונים אודות יזמות עסקית של נשים בישראל, כתיבה: אדם קרן, 1 ביולי 2003.

² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל 2004, ירושלים: 2004, לוח 12.20 מועסקים, לפי מעמד בעבודה ומין.

2. נשים במעמד של עצמאיות ומעבידות בהשוואה בין-לאומית

שיעור הנשים בכלל העצמאים והמעבידים במדינות נבחרות³

* הנתונים מעודכנים לשנת 1990 (ולא לשנת 1995).
 ** הנתונים מעודכנים לשנת 2000 (ולא לשנת 2001).
 *** הנתונים מעודכנים על עצמאיות בלבד.

3. יזמות בקרב נשים וגברים על-פי מדד היזמות העולמי – GEM⁴

בשנת 2004 השתתפו 34 מדינות ובהן ישראל בפרויקט מחקר בין-לאומי, המקיף ביותר שנערך עד כה בתחום זה, אשר נועד לבחון את מדד היזמות העולמי – Global Entrepreneurship Monitor (להלן: GEM).⁵ תוצאות המחקר התפרסמו ב-20 בינואר 2005, והן מראות כי שיעור היזמות הכולל בישראל (Total Entrepreneurial Activity) הוא 6.6%, והוא דומה לשיעור היזמות בנורבגיה, באירלנד, בבריטניה, בצרפת, ביוון ובסינגפור. מדובר בשיעור יזמות ממוצע במדינות

³ מסמך שנמסר למרכז מחקר ומידע בכנסת מעו"ד אביטל שחר, מנכ"ל שדולת הנשים בישראל, 13 בפברואר 2005. הנתונים המופיעים בטבלה הנ"ל נלקחו מתוך: Trends in Europe and North America, (Table 4.8) The Statistical Yearbook of the Economic Commission for Europe 2003

⁴ מאמרה של ד"ר מירי לרנר המתפרסם באתר האינטרנט של "נשים מדברות", <http://www.nashim.org.il/asakim67.html>, תאריך כניסה: 14 בפברואר 2005.

⁵ את השתתפות ישראל במחקר מימנה הרשות לעסקים קטנים ובינוניים. המחקר נוהל בישראל בידי ד"ר מירי לרנר מהמכללה האקדמית של תל-אביב-יפו ואוניברסיטת תל-אביב. המחקר בישראל התבסס בין השאר על סקר בקרב 2,000 אנשים בני 18-64 וכן על ראיונות עומק ועל שאלון מקיף שהופנה ל-36 "אנשי מפתח", שנבחרו על-פי תפקידיהם והיכרותם עם אחד או יותר מתשעה תחומים שהוגדרו במחקר כ"תנאי מסגרת לפעילות יזמית". תנאי המסגרת הללו הם תמיכה פיננסית, מדיניות ממשלתית, תוכניות ממשלתיות תומכות יזמות, חינוך, השכלה והכשרה הקשורים ביזמות, העברה והטמעה של מחקר ופיתוח, תשתיות מקצועיות ומסחריות, פתיחות השוק הפנימי, תשתיות פיזיות, תרבות ונורמות חברתיות כלפי יזמות.

הארגון לשיתוף פעולה כלכלי ולפיתוח (OECD). שיעור זה גבוה משיעור היזמות הממוצע במדינות האיחוד האירופי (5.6%), אך נמוך משיעור היזמות בקנדה ובארצות-הברית ומשיעור היזמות הממוצע בכל המדינות שהשתתפו במחקר (9.4%). יש להדגיש כי הנתונים האמורים משלבים שני סוגים של "טיפוסי יזמות" שה-GEM מבחין ביניהם: "יזמות מתוך אילוץ" – הקמת עסק בשל תחושה של העדר הזדמנויות תעסוקתיות חלופיות בשוק העבודה – ו"יזמות מתוך בחירה", הנעשית לשם ניצול הזדמנות עסקית. לדברי ד"ר מירי לרנר, כמה מהמדינות שבהן נמצא שיעור גבוה של יזמות, למשל מדינות באמריקה הלטינית, מתאפיינות ברמה גבוהה של יזמות מתוך אילוץ ולא מתוך בחירה.

בין השאר, ה-GEM מצביע על כך ששיעור היזמות בשנת 2004 בקרב גברים היה כמעט כפול משיעור היזמות בקרב נשים בכל המדינות שהשתתפו במחקר (10.3% לעומת 5.7%). כמו בשאר המדינות, גם בישראל שיעור הגברים המעורבים בפעילות יזמית ב-2004 היה כמעט כפול משיעור הנשים (8.6% בקרב גברים לעומת 4.7% בקרב נשים). עוד נמצא כי בשנתיים האחרונות חלה בישראל עלייה ניכרת של 52% בשיעור הנשים בעלות העסקים (4.7% ב-2004 לעומת 3.1% ב-2002). לעומת זאת, באותה תקופה ירד שיעור היזמות בקרב גברים בישראל ב-22% (8.6% ב-2004 לעומת 11% ב-2002). לטענת ד"ר לרנר, גם תופעה זו קשורה בהבחנה האמורה בין שני טיפוסי היזמות, שכן לדבריה, הממצאים מעידים על כך שמגבלות הדוחפות אנשים לתחומי היזמות מתוך אילוץ מאפיינות נשים יותר משהן מאפיינות גברים. כך, נמצא כי בשנת 2004 שיעור הנשים היזמות מתוך בחירה בישראל היה כפול משיעור הפונות ליזמות מתוך אילוץ (3% לעומת 1.6%). לעומת זאת, בקרב גברים בישראל היה שיעור היזמות מתוך בחירה גבוה פי-ארבעה (6.6% לעומת 1.6%). ד"ר לרנר טוענת כי אפשר ללמוד מכך ששיעור גבוה יותר של נשים מגיע ליזמות מתוך כורח ולא מתוך רצון לנצל הזדמנויות. עם זאת, לדבריה, ייתכן שהעלייה בשיעור הנשים בעלות העסקים משקפת גם מגמה רווחת יותר, שבאה לידי ביטוי כמעט בכל מדינות ה-OECD.

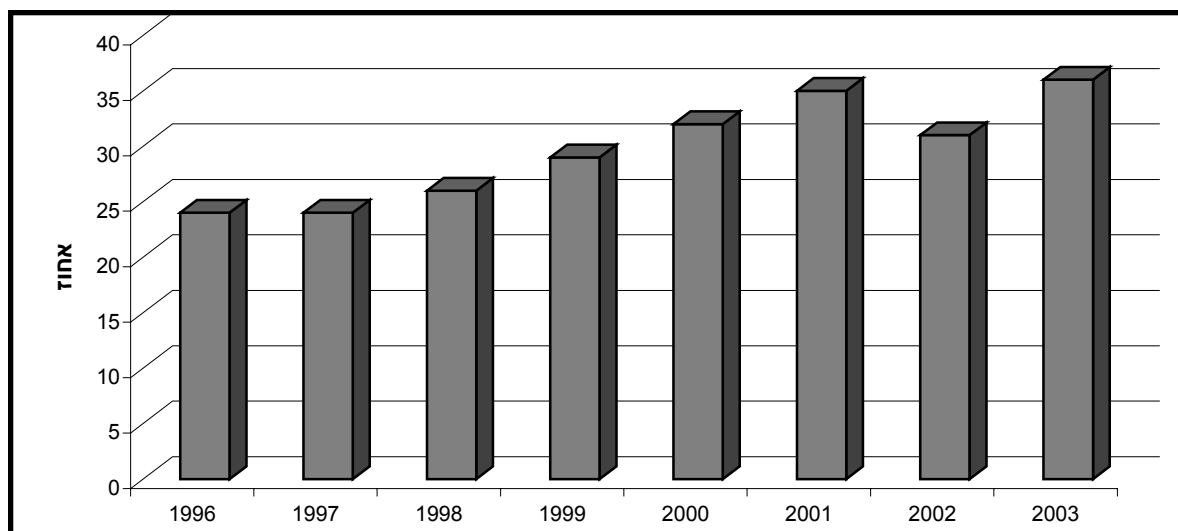
נתון נוסף שעלה במחקר הוא ש-65% מהמשיבים הישראלים רואים בהקמה של עסק חדש מסלול קריירה רצוי. בעניין זה לא היה הבדל בין גברים לנשים. לעומת זאת, לשאלה אם הם חשים שיש להם מיומנויות וניסיון הנדרשים להקמת עסק חדש השיבו בחיוב 58% מהגברים ורק 37% מהנשים. לטענת ד"ר לרנר, "מדינות שמשכילות לעודד נשים להיות עצמאיות ולהקים עסקים, ויוצרות מערך תמיכה יעיל לעסקיהן, הן מדינות שמגיעות לשיעורי צמיחה גבוהים יותר".⁶

⁶ שם.

4. פניות של נשים אל המרכזים לטיפול יזמות (מט"י)

בישראל פועלים כיום 24 מרכזי טיפוח יזמות (מט"י) שמטרתם לסייע לבעלי עסקים וליזמים באמצעות מתן ייעוץ מקצועי, מידע והדרכה ובהפניה למקורות מימון.⁷ במחצית הראשונה של שנת 2004 פנו לרשות לעסקים קטנים באמצעות מט"י למעלה מ-10,000 יזמים ובעלי עסקים, ו-38% מהם היו נשים.⁸ התרשים שלהלן מציג את מגמת העלייה בשיעור הנשים הפונות למט"י במהלך השנים האחרונות (מגמה זו נבלמה בשנת 2002 אולם המשיכה בשנת 2003, וכאמור, גם במחצית הראשונה של שנת 2004).⁹

שיעור הנשים שפנו למט"י בכלל הפניות בשנים 1996-2003

⁷ מרכזים אלו מוקמים ונתמכים על-ידי הרשות לעסקים קטנים ובינוניים בשיתוף גורמים נוספים (משרדי ממשלה, הסוכנות היהודית, רשויות מקומיות, גוינט ישראל וארגוני עסקים).

⁸ אתר הרשות לעסקים קטנים ובינוניים בישראל, <http://www.asakim.org.il/search.php>, תאריך כניסה: 14 בפברואר 2005.

⁹ מסמך שנמסר למרכז מחקר ומידע בכנסת מעו"ד אביטל שחר, מנכ"ל שדולת הנשים בישראל, 13 בפברואר 2005. התרשים לקוח מתוך: י" ורסאנו-ברזילי, הרשות לתכנון כוח אדם, משרד התמ"ת, יום עיון בנושא נשים בעולם העבודה, 22 במרס 2004.